

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

Success Factors of the Large Agricultural Land Plot Group of Ban Klang
Samakkhi Community Rice Center, Phra Kaew Subdistrict, Sangkha District,
Surin Province

ธีรนนท์ สุขพราว^{1*}, จรรยา สิงห์คำ², วันเพ็ญ ชลอเจริญยิ่ง³ และนิอร งามสุข⁴
Theeranan Sukphrao¹, Junya Singkham², Wanpen Chalorchaoenyong³ and
Nion Ngamhui⁴

¹⁻⁴คณะเกษตรศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์; Faculty of Agriculture
and Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Surin Campus, Thailand.

²สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : theeranan197878@gmail.com

DOI : 10.65205/jasrru.2025. 3074

Received : September 30, 2025; Revised : December 3, 2025; Accepted : December 9, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท การดำเนินงาน และปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามสมาชิกกลุ่มจำนวน 90 คน และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูล 10 คน เครื่องมือวิจัยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.902) มีค่า Pearson's $r = 0.99$ ($p < 0.001$) วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพื้นฐานและเชิงบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มมีโครงสร้างคณะกรรมการและการบริหารงานชัดเจน เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่ม ได้รับการความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐและเอกชน การดำเนินกิจกรรมกลุ่มสามารถลดต้นทุนการผลิตลงร้อยละ 17.32 กลุ่มสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีที่ได้รับการรับรอง GAP และสมาชิกบางส่วนได้รับการรับรองเกษตรกรอินทรีย์ มีการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์และข้าวสารอินทรีย์ภายใต้แบรนด์ของกลุ่ม และการขยายช่องทางตลาดทั้งออฟไลน์และออนไลน์ อย่างไรก็ตาม กลุ่มยังประสบปัญหาด้านข้อจำกัดด้านสถานที่เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ การพึ่งพาตลาดบางช่องทาง และโครงสร้างสมาชิกที่มีผู้สูงอายุจำนวนมาก ปัจจัยแห่งความสำเร็จมาจากการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ กระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คุณภาพเมล็ดพันธุ์สูงขึ้น ต้นทุนลดลง และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : กลุ่มแปลงใหญ่, เมล็ดพันธุ์ข้าว, ปัจจัยความสำเร็จ, ต้นทุนการผลิต

Citation : Sukphrao., T., Singkham.,J., Chalorchaoenyong., W., & Ngamhui, N. (2025). Success Factors of the Large

Agricultural Land Plot Group of Ban Klang Samakkhi Community Rice Center, Phra Kaew Subdistrict, Sangkha District, Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 1-14. <https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>

Abstract

The objectives of this research are to study the context, operations, and success factors of the Large Agricultural Land Plot Group of Ban Klang Samakkhi Community Rice Center, Phra Kaew Subdistrict, Sangkha District, Surin Province. A mixed-methods approach was employed, consisting of quantitative data collection through questionnaires from 90 group members and qualitative data collection through focus group discussions with 10 key informants. The research instruments were validated for content validity (IOC = 0.902) and showed high reliability (Pearson's $r = 0.99$, $p < 0.001$). Data were analyzed using basic and descriptive statistics. The research found that the group had a clear committee structure and management system, emphasizing member participation in group activities, while receiving support from both governmental and private agencies. The group's collective management practices resulted in a 17.32% reduction in production costs. The group successfully produced high-quality rice seeds certified by GAP, and some members received organic certification, resulting in consistent product quality, stronger bargaining power, and the ability to market rice seeds and organic rice under the group's own brand through both offline and online channels. However, the group still faced challenges, including limited seed storage facilities, dependency on certain marketing channels, and an aging member structure. Success factors stem from adequate resource support, systematic management processes, and continuous member participation. This results in higher seed quality, reduced costs, and sustainably increased economic stability for the community.

Keywords : Large agricultural land plot group, Rice seed, Success factors, Production cost

บทนำ (Introduction)

ภาคเกษตรกรรมของไทยแม้จะเป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจและสังคม แต่เกษตรกรรายย่อยยังคงเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างหลายประการที่กระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตและความสามารถในการแข่งขัน ทั้งจากต้นทุนปัจจัยการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น (Isvilanonda & Bunyasiri, 2009; Pravalprukskul et al., 2023) ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งทุน เทคโนโลยี และข้อมูลตลาดที่จำเป็นต่อการพัฒนากระบวนการผลิต (Kersting & Wollni, 2012; Suchato et al., 2021) ตลอดจนความไม่เท่าเทียมในระบบเกษตรพันธสัญญาที่ขาดกลไกคุ้มครองเกษตรกรอย่างเพียงพอ (Marks et al., 2024) ขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น โครงสร้างแรงงานครัวเรือน การพังทลายของดิน และการขาดแคลนน้ำ ยังคงเป็นข้อจำกัดของการผลิตทางการเกษตร (Ekasingh et al., 2001; Poapongsakorn et al., 2021; Pravalprukskul et al., 2023) ส่งผลให้เกษตรกรรายย่อยมักมีการผลิตแบบกระจายตัว ขาดอำนาจต่อรอง และไม่สามารถพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้อย่างเต็มที่ รัฐบาลจึงได้ดำเนินนโยบายสำคัญ เช่น โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อขับเคลื่อนการรวมกลุ่มเกษตรกร การบริหารจัดการร่วมกันตลอดห่วงโซ่อุปทาน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมควบคู่กับการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อยกระดับศักยภาพการแข่งขันของภาคเกษตรไทยในระยะยาว (Promkhambut et al., 2023) ทั้งนี้การดำเนินโครงการแปลงใหญ่เป็นการบูรณาการหน่วยงานหลายภาคส่วน โดยกรมส่งเสริม

Citation : ชีรนนท์ สุขพราว, จรรยา สิงห์คำ, วันเพ็ญ ชะลอเจริญยิ่ง และนิอร งามสุข. (2568). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์

ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 3(6), 1-14.

<https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>

การเกษตรทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลัก ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งกรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมวิชาการ เกษตร กรมการข้าว กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมหม่อนไหม สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เพื่อให้การส่งเสริมสามารถครอบคลุมทั้งแง่มุมด้านเทคนิคการผลิต การจัดการทรัพยากร การเงิน การตลาด และการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (ภรภัทร บัวพันธุ์ และคณะ, 2561) โดยในปี พ.ศ. 2567 มีโครงการแปลงใหญ่ข้าวรวม 185 แปลง มีสมาชิกประมาณ 7,970 ราย บนพื้นที่ประมาณ 107,957 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2567) เพื่อให้โครงการแปลงใหญ่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งในหลายมิติ ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มและองค์กรเกษตรกรโดยเน้นทักษะการจัดการธุรกิจและการตลาด การยกระดับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งทุนที่ยืดหยุ่นและบริการประกันความเสี่ยง รวมถึงการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ระบบชลประทานและการขนส่งสินค้า นอกจากนี้การออกแบบมาตรการสนับสนุนควรมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ไม่ใช่รูปแบบเดียวใช้ได้กับทุกภูมิภาค โดยการเรียนรู้จากกรณีศึกษาเปรียบเทียบและการติดตามประเมินผลเชิงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการขยายผลไปยังพื้นที่อื่นหรือการพัฒนากลุ่มแปลงใหญ่ที่กำลังดำเนินงานยังเผชิญปัญหา เช่น ความไม่พร้อมด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่ม ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการผลิตแบบแปลงใหญ่ยังมีช่องว่าง การขาดความรู้ในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์และการควบคุมคุณภาพ ตลอดจนต้นทุนการผลิตที่ยังคงสูง (วชิรญา ไชยวุฒิ และคณะ, 2564) ปัจจุบันอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์มีศูนย์ข้าวชุมชนที่ขึ้นทะเบียนจำนวน 20 ศูนย์ จาก 12 ตำบล (สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว, 2568) โดยกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว เป็นศูนย์ข้าวชุมชนที่มีการรวมกลุ่มต่อเนื่องกว่า 9 ปี ได้รับรางวัลชนะเลิศวิสาหกิจชุมชนดีเด่น ระดับจังหวัด ประจำปี พ.ศ. 2567 จึงเป็นหนึ่งในตัวอย่างของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มรายได้และลดต้นทุนให้กับเกษตรกรในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาเชิงลึกที่วิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มนี้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน การทำความเข้าใจถึงปัจจัยดังกล่าวจะสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาและขยายผลไปยังกลุ่มแปลงใหญ่ข้าวอื่น ๆ ให้เข้มแข็งและมีศักยภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานและปัจจัยของความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

นโยบายเกษตรแปลงใหญ่ (Large agricultural land plot policy) ถือเป็นแนวทางและนวัตกรรมสำคัญในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการเกษตรของไทยครั้งใหญ่ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกษตรกรรายย่อยเผชิญอยู่มายาวนาน กล่าวคือ เกษตรกรจำนวนมากต่างดำเนินการผลิตและจำหน่าย

Citation : Sukphrao., T., Singkham.,J., Chalorchaoenyang., W., & Ngamhui, N. (2025). Success Factors of the Large

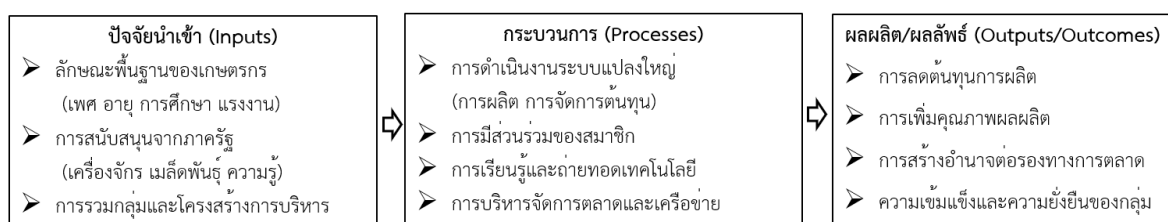
Agricultural Land Plot Group of Ban Klang Samakkhi Community Rice Center, Phra Kaew Subdistrict, Sangkha District, Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 1-14. <https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>

ผลผลิตของตนแบบแยกส่วน ไม่ได้รวมกลุ่มกัน ส่งผลให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ ปริมาณก็ไม่มากพอที่จะสร้างอำนาจต่อรองในตลาด เมื่อเข้าสู่ระบบการค้า ผลผลิตเหล่านี้จึงมักถูกกดราคา และเกษตรกรรายย่อยไม่สามารถแข่งขันกับผู้ผลิตรายใหญ่ได้ ที่ผ่านมา รัฐบาลหลายยุคได้พยายามออกมาตรการแก้ปัญหาในหลายรูปแบบ แม้ชื่อเรียกจะต่างกัน แต่โดยหลักการแบ่งได้เป็น 2 แนวทางสำคัญ ได้แก่ การรับซื้อผลผลิตโดยตรงจากเกษตรกร และการประกันราคา (Price insurance) ทั้งสองมาตรการมีเป้าหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพด้านราคาและคุ้มครองมูลค่าพืชผลไม่ให้เกิดค่าจนกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร นอกจากนี้ยังมีความพยายามจัดตั้งกลไกการรวมกลุ่ม เช่น การสนับสนุนสหกรณ์การเกษตร และการออกกฎหมายจัดตั้งสภาเกษตรกรแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. 2553 อย่างไรก็ตาม ความพยายามเหล่านี้ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นักรบ เถียรอำ และคณะ, 2564)

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) เป็นแนวทางที่เน้นให้ผู้บริหารเปิดโอกาสให้สมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วมในกระบวนการสำคัญ ตั้งแต่การเสนอความคิดเห็น การกำหนดเป้าหมาย ไปจนถึงการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน หลักการสำคัญของการบริหารลักษณะนี้ ได้แก่ ความไว้วางใจ (Trust) ซึ่งสมาชิกต้องเชื่อมั่นต่อผู้นำและระบบการทำงาน, ความเคารพ (Respect) ที่ให้คุณค่ากับทุกเสียงและทุกความคิดเห็น, การสื่อสาร (Communication) ที่เปิดกว้างเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและมุมมองอย่างโปร่งใส, ความร่วมมือ (Collaboration) ที่มุ่งทำงานร่วมกันในฐานะทีมเพื่อเป้าหมายร่วม, และการตัดสินใจร่วม (Shared decision-making) ที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนกำหนดทิศทาง ไม่ใช่เพียงผู้นำฝ่ายเดียว ซึ่งทั้งหมดนี้นำไปสู่ ประโยชน์ร่วมกัน (Benefits) ของทั้งองค์กรและบุคลากร (Wang et al., 2022) การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมผลลัพธ์ที่พึงประสงค์หลายด้านในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มแรงจูงใจและความพึงพอใจในงานของพนักงาน การสร้างความผูกพันและความร่วมมือระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน การลดความขัดแย้งภายในองค์กร ตลอดจนการยกระดับประสิทธิภาพ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งทั้งหมดนี้นำไปสู่ประสิทธิผลขององค์กรโดยรวม (Khan & Iqbal, 2016)

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ศึกษาบริบท การดำเนินงาน และปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร การสนับสนุนจากภาครัฐ และการบริหารงานกลุ่ม ผ่านกระบวนการ (Processes) การดำเนินงานระบบแปลงใหญ่ (การผลิต การจัดการต้นทุน การเพิ่มผลผลิต) การมีส่วนร่วมของสมาชิก การเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยี และการบริหารจัดการตลาดและเครือข่าย ที่จะนำไปสู่ผลผลิต/ผลลัพธ์ (Outputs/Outcomes) ของการดำเนินงานที่ทำให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

Citation : ชีรนนท์ สุขพราว, จรรยา สิงห์คำ, วันเพ็ญ ชะลอเจริญยิ่ง และนิอร งามสุข. (2568). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์

ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 3(6), 1-14.

<https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 90 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) แบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน รองประธาน 1 คน เற்றுญิก 1 คน เลขานุการ 1 คน กรรมการ 2 คน และสมาชิก 4 คน รวม 10 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐาน ความรู้เข้าใจของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 กระบวนการจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ (5 ระดับความเข้าใจ; 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด) 3) ตอนที่ 3 กระบวนการผลิตข้าว เมล็ดพันธุ์ข้าว และต้นทุนการผลิตข้าว โดยเลือกตอบแบบสอบถามตามระดับการปฏิบัติ ดังนี้ 1) ไม่เคยปฏิบัติเลย 2) ปฏิบัติเป็นบางครั้ง หรือ 3) ปฏิบัติทุกครั้ง และการระบุคำตอบเป็นตัวเลข ตอนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม (5 ระดับความเข้าใจ; 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด) และตอนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะของกลุ่มสมาชิกในการบริหารจัดการภายใน ในการสร้างเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของภาษาของแบบสอบถาม โดยวิธี Index of Item-Objective Congruence (IOC) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ทำการพิจารณาและให้คะแนนตามเกณฑ์ ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00 โดยค่า IOC รวมของแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ 0.902 ทำการทดสอบซ้ำ (Test-retest reliability) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทั้งสองครั้งมาวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า Pearson's r เท่ากับ 0.99 ($p < 0.001$)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ในประเด็นที่กำหนดเพื่อให้ได้ข้อมูลของกลุ่ม ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ การรวมกลุ่มและโครงสร้างการบริหาร การเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยี การบริหารจัดการตลาดและเครือข่าย การเพิ่มคุณภาพผลผลิต การสร้างอำนาจต่อรองทางการตลาด ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของกลุ่ม และปัญหาและแนวทางแก้ไข

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม และเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 90 ฉบับ และรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยใช้แนวคำถามที่สร้างขึ้นเป็นประเด็นใน การสนทนา โดยการซักถามผู้ให้ข้อมูลจุดประเด็นให้เกิดการพูดคุย ถามความรู้สึกรู้สึกคิดต่าง ๆ จากนั้นบันทึกโดยใช้การจดบันทึกการสนทนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์และแปร

Citation : Sukphrao., T., Singkham.,J., Chalorchaoenyong., W., & Ngamhui, N. (2025). Success Factors of the Large

Agricultural Land Plot Group of Ban Klang Samakkhi Community Rice Center, Phra Kaew Subdistrict, Sangkha District, Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 1-14. <https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>

ข้อมูล รายงานเป็นค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการพรรณนา และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่มมาเรียบเรียงและการพรรณนา

ผลการวิจัย (Research Results)

1. กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตั้งอยู่ที่ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ก่อตั้งเมื่อปี 2559 จากการรวมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่หมู่ 4 และ 15 เริ่มแรกมีสมาชิก 108 ราย พื้นที่ 1,280 ไร่ ปัจจุบันมีสมาชิก 90 ราย ครอบคลุมพื้นที่หมู่ 4, 9, 14 และ 15 รวมพื้นที่ผลิต 1,666.65 ไร่ แสดงถึงการขยายตัวของการผลิตต่อหัว สมาชิกสมัครใจเข้าร่วมเพราะเล็งเห็นประโยชน์ทั้งด้านเงินทุน ปัจจัยการผลิต บริการเครื่องจักร และองค์ความรู้ ($\bar{X} = 4.33$) รวมถึงระบบการจัดการผลผลิตและการตลาดที่เป็นรูปธรรม ($\bar{X} = 4.31$) (ตารางที่ 1) ผลการสำรวจพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 54 และเพศหญิงร้อยละ 46 อายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 51–60 ปี (ร้อยละ 48) และมีอายุมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 39 ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่จบประถมศึกษา (ร้อยละ 72) มีแรงงานช่วยทำการเกษตร 1–2 คนเป็นหลัก (ร้อยละ 69)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเข้าใจถึงประโยชน์และโอกาสจากการเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่

ประโยชน์และโอกาสจากการเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านเงินทุน ปัจจัยการผลิต บริการเครื่องจักรกลการเกษตรและองค์ความรู้	4.33	0.90	มาก
2. การจัดการผลผลิตและการตลาด	4.31	0.89	มาก

2. การบริหารจัดการและการดำเนินงาน การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ดำเนินการผ่านคณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิก ได้แก่ ประธานกลุ่ม 1 คน รองประธาน 3 คน เลขานุการ 1 คน เหรัญญิก 1 คน และกรรมการกลุ่ม 20 คน ทำหน้าที่กำกับดูแลและตัดสินใจร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบ โปร่งใส และสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกระดับ ด้านการจัดการปัจจัยการผลิต กลุ่มสำรวจความต้องการเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารชีวภัณฑ์ทุกฤดูกาล ก่อนรวบรวมเพื่อสั่งซื้อรวมในปริมาณมาก ทำให้ต่อรองราคาได้และช่วยลดต้นทุน สมาชิกยังได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์คุณภาพจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวสุรินทร์ในราคาต่ำกว่าตลาด และมีระบบหมุนเวียนเมล็ดพันธุ์ทุก 3 ปี เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของพันธุ์ ด้านการจัดการเครื่องจักรและเทคโนโลยี กลุ่มได้รับงบประมาณจากรัฐ 3,000,000 บาท เพื่อจัดซื้อเครื่องจักรกลทางการเกษตร รวมทั้งมีการระดมทุนจากสมาชิกเพิ่มเติม การมีเครื่องจักรเป็นของกลุ่มเองช่วยลดค่าใช้จ่าย ควบคุมคุณภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยรวม ด้านการส่งเสริมและอบรมความรู้แก่สมาชิก ถือเป็นภารกิจสำคัญ โดยมีเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมการเกษตรและกรมการข้าวร่วมกับภาคเอกชนทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ คณะกรรมการกลุ่มจัดหลักสูตรตามความต้องการของสมาชิก เน้นหามุ่งเน้นการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การจัดการน้ำ การป้องกันศัตรูพืช การผลิตตามมาตรฐาน GAP และเกษตรอินทรีย์ อีกทั้งยังมีการสร้างแกนนำท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดความรู้ และการอบรมหลายรูปแบบ เช่น โรงเรียนเกษตรกรที่เน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติจริง การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านเทคนิค

Citation : ชีรนนท์ สุขพราว, จรรยา สิงห์คำ, วันเพ็ญ ชะลอเจริญยิ่ง และนิอร งามสุข. (2568). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์

ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 3(6), 1-14.
<https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>

การศึกษาฐานแปลงตัวอย่าง และการให้คำปรึกษาเฉพาะราย ผลการดำเนินการดังกล่าวช่วยให้สมาชิกสามารถปรับตัวและยกระดับทักษะการผลิตให้สอดคล้องกับมาตรฐานตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการดำเนินงานของกลุ่ม พบว่ามีการจัดประชุมสมาชิกจำนวน 5 ครั้งในปี 2567 เพื่อสร้างความสามัคคี การมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ผลการดำเนินงานชี้ให้เห็นว่าสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03-4.33$) โดยเฉพาะการเสนอความคิดเห็น การวางแผนพัฒนากิจกรรม การให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะ การประชาสัมพันธ์ การทำกิจกรรมร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ การสนับสนุนทรัพยากร ตลอดจนการได้รับผลประโยชน์ และการประเมินความสำเร็จของโครงการ อย่างไรก็ตามความเข้าใจต่อการมีส่วนร่วมในบางด้านยังอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.88-3.96$) ได้แก่ การผลิตและแปรรูปสินค้า การต่อรองราคา การบริหารจัดการและรับผลประโยชน์จากกิจกรรม การรายงานและติดตามภารกิจ การแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่ม รวมถึงการติดตามและประเมินผลโครงการในภาพรวม การปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า การปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติแตกต่างกันไปในแต่ละกระบวนการ โดยในด้าน การเตรียมดิน เกษตรกรส่วนใหญ่มีการไถกลบตอซังและใส่ปุ๋ยคอกอย่างสม่ำเสมอในระดับมาก ($\bar{X} = 2.60$) ขณะที่การปลูกพืชบำรุงดิน ($\bar{X} = 2.28$) และการไถมากกว่าสองครั้งต่อปี ($\bar{X} = 2.28$) อยู่ในระดับปานกลาง ส่งผลให้โดยรวมการเตรียมดินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.43$) ในด้าน การจัดการดูแล เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้ ($\bar{X} = 2.73$) และควบคุมน้ำได้เหมาะสม ($\bar{X} = 2.56$) แต่การใช้สารกำจัดวัชพืช ($\bar{X} = 2.32$) การป้องกันศัตรูพืชแบบผสมผสาน ($\bar{X} = 2.00$) และการตรวจตัดต้นพันธุ์ปน ($\bar{X} = 2.44$) อยู่เพียงระดับปานกลาง โดยเฉพาะการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ($\bar{X} = 1.86$) และ การใช้สารชีวภัณฑ์ ($\bar{X} = 1.89$) ที่มีการปฏิบัติในระดับน้อย แสดงถึงข้อจำกัดด้านการจัดการดินและการใช้เทคโนโลยีชีวภาพ สำหรับ ขั้นตอนการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว พบว่ามีการปฏิบัติในระดับสูงเกือบครบทุกด้าน เช่น การเก็บเกี่ยวในเวลาที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.51$) การใช้เครื่องจักรกลภายในกลุ่ม ($\bar{X} = 2.83$) การตากข้าวให้ได้ความชื้นตามเกณฑ์ ($\bar{X} = 2.88$) และการคัดแยกสิ่งเจือปนก่อนเก็บเมล็ดพันธุ์ ($\bar{X} = 2.99$) โดยเฉพาะการทำความสะอาดและการคัดแยกสิ่งเจือปนที่เกษตรกรปฏิบัติเป็นประจำ อย่างไรก็ตาม การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ในยุ้งฉาง ($\bar{X} = 2.10$) ยังอยู่เพียงระดับปานกลาง เนื่องจากข้อจำกัดด้านสถานที่และต้นทุนของเกษตรกร (ตารางที่ 2)

Citation : Sukphrao., T., Singkham.,J., Chalorchaoenyng., W., & Ngamhui, N. (2025). Success Factors of the Large

Agricultural Land Plot Group of Ban Klang Samakkhi Community Rice Center, Phra Kaew Subdistrict, Sangkha District, Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 1-14. <https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>

ตารางที่ 2 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ข้อปฏิบัติในการผลิตข้าว	การปฏิบัติ (ร้อยละ)			$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	ไม่เคย	บางครั้ง	ทุกครั้ง			
1. การเตรียมดิน						
หลังการเก็บเกี่ยวไถกลบตอซังทุกปี	2	36	62	2.60	0.54	มาก
มีการปลูกพืชบำรุงดิน เช่น ถั่วพราง ปอเทือง	1	70	29	2.28	0.47	ปานกลาง
มีการใส่ปุ๋ยคอกบำรุงดินก่อนทำการไถเตรียมดิน	1	36	63	2.62	0.51	มาก
มีการไถเตรียมดินก่อนปลูกข้าวมากกว่า 2 ครั้งต่อปี	3	71	26	2.22	0.49	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	1.75	53.25	45	2.43	0.50	ปานกลาง
2. การจัดการดูแล						
ใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งเชื่อถือได้	2	22	76	2.73	0.49	มาก
มีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช	6	57	38	2.32	0.58	ปานกลาง
มีการใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน	23	68	9	1.86	0.55	น้อย
มีการป้องกันกำจัดโรค แมลง และศัตรู โดยวิธีผสมผสาน	27	47	27	2.00	0.73	ปานกลาง
มีการใช้สารชีวภัณฑ์ในกระบวนการผลิตข้าว	23	64	12	1.89	0.59	น้อย
มีการตรวจตัดต้นพันธุ์อย่างสม่ำเสมอใน 5 ระยะ	1	53	46	2.44	0.52	ปานกลาง
มีการควบคุมระดับน้ำทุก ๆ การเจริญเติบโตของข้าว	1	42	57	2.56	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	11.86	50.43	37.86	2.26	0.57	ปานกลาง
3. การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว						
เก็บเกี่ยวในระยะพลับพลึง คือ 28-30 วันหลังออกดอก	4	40	56	2.51	0.59	มาก
ใช้เครื่องจักรกลภายในกลุ่ม ในการเก็บเกี่ยว	2	12	86	2.83	0.43	มาก
เก็บเกี่ยวข้าวบริเวณขอบนา ก่อนเสมอ	2	23	75	2.72	0.50	มาก
ตากข้าวให้ได้ความชื้นไม่เกิน 14 %	0	12	88	2.88	0.33	มาก
ทำความสะอาดลานตากข้าวทุกครั้งก่อนที่จะตากข้าว	1	10	89	2.88	0.36	มาก
การทำความสะอาดคัดแยกสิ่งเจือปนก่อนเก็บรักษา	0	1	99	2.99	0.11	มาก
เก็บเมล็ดพันธุ์ในกระสอบ	0	3	97	2.97	0.18	มาก
เก็บเมล็ดพันธุ์ในยุ้งฉาง	23	43	33	2.10	0.75	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	4.00	18.00	77.88	2.74	0.41	มาก

การพัฒนาระบบการผลิตของกลุ่มทำให้สามารถจัดหาเครื่องจักรกลการเกษตรที่ทันสมัยมาให้บริการแก่สมาชิก ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง แต่จำนวนเครื่องจักรยังไม่เพียงพอ ทำให้สมาชิกบางส่วนต้องใช้บริการจากภายนอกกลุ่ม เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนการผลิต พบว่าเกษตรกรในกลุ่มมีต้นทุนเฉลี่ย 4,038.80 บาทต่อไร่ ขณะที่เกษตรกรภายนอกกลุ่มมีต้นทุนเฉลี่ย 4,885.00 บาทต่อไร่ ลดลงร้อยละ 17.32 โดยในแต่ละกิจกรรม เกษตรกรในกลุ่มมีต้นทุนต่ำกว่าภายนอกเกือบทุกขั้นตอน ได้แก่ ค่าไถตะ ลดลงร้อยละ 10.7 ค่าไถแปร ลดลงร้อยละ 11.8 ค่าเมล็ดพันธุ์ ลดลงร้อยละ 11.4 ค่าปุ๋ยเคมี ลดลงร้อยละ 4.4 และค่าปุ๋ยอินทรีย์ ลดลงร้อยละ 8.3 ด้านต้นทุนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช ลดลงร้อยละ 42.4 และ 36.7 ตามลำดับ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยลดต้นทุนได้มากที่สุด นอกจากนี้ ค่าจ้างเก็บเกี่ยวและค่าขนย้ายผลผลิตภายในกลุ่มยังต่ำกว่าภายนอก ร้อยละ 7.7 และ 28.0 ตามลำดับ แสดงถึงประสิทธิภาพด้านการจัดการที่ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายและสร้างความได้เปรียบทางเศรษฐกิจให้แก่สมาชิกอย่างชัดเจน (ตารางที่ 3)

Citation : ชีรนนท์ สุขพราว, จรรยา สิงห์คำ, วันเพ็ญ ชะลอเจริญยิ่ง และนิอร งามสุข. (2568). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์

ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 3(6), 1-14.

<https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>

ตารางที่ 3 ต้นทุนการผลิตข้าว (บาทต่อไร่) ของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ และราคาต้นทุนการผลิตข้าวภายนอกกลุ่ม

รายละเอียดต้นทุน	ราคาเฉลี่ย (บาท/ไร่)		ความแตกต่างจาก ภายนอกกลุ่ม (ร้อยละ)
	ภายในกลุ่ม	ภายนอกกลุ่ม**	
ค่าไถตะ	250	280	-10.71
ค่าไถแปร	247	280	-11.79
ค่าเตรียมปลูกพืชบำรุงดิน * มีเกษตรกรปลูก 23 ราย (26%)	250	280	-10.71
ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูก	554	625	-11.36
ค่าเมล็ดพันธุ์พืชบำรุงดิน * มีเกษตรกรปลูก 23 ราย (26%)	155	250	-38.00
ค่าหยอด / ค่าดำ / ค่าหว่าน	155	250	-38.00
ค่าปุ๋ยเคมี	860	900	-4.44
ค่าปุ๋ยอินทรีย์ * มีเกษตรกรใช้ 12 ราย (13%)	367	400	-8.25
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช * มีเกษตรกรใช้ 29 ราย (32%)	121	210	-42.38
ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช * มีเกษตรกรใช้ 55 ราย (61%)	152	240	-36.67
ค่าสารชีวภัณฑ์ * มีเกษตรกรใช้ 4 ราย (4.4%)	125	250	-50.00
ค่าจ้างหว่านปุ๋ย	104	120	-13.33
ค่าจ้างเก็บเกี่ยว	554	600	-7.67
รถขนย้ายผลผลิต	144	200	-28.00
รวมต้นทุน	4,038	4,885	-17.32

หมายเหตุ * สมาชิกบางรายที่มีค่าใช้จ่าย, ** สำนักรวราคากลางจากเกษตรกรภายนอกกลุ่มในพื้นที่ศึกษา

ผลของการจัดกิจกรรมส่งเสริมและอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่องปรากฏให้เห็นจากการที่สมาชิกมีความรู้และทักษะในการผลิตข้าวที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สมาชิกสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตที่กลุ่มกำหนดไว้ได้อย่างถูกต้อง และสามารถผลิตข้าวที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานที่ต้องการ ทั้งนี้มีสมาชิก 7 รายผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และกลุ่มโดยรวมได้ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practices)

3. ปัจจัยของความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์ชุมชนบ้านกลางสามัคคี

3.1 ปัจจัยนำเข้า (Inputs) มีการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น เมล็ดพันธุ์ดี เครื่องจักร อบรม GAP และการถ่ายทอดความรู้ ช่วยสร้างฐานทรัพยากรที่แข็งแรง พร้อมทั้งโครงสร้างคณะกรรมการและระบบบริหารจัดการที่ชัดเจนทำให้กลุ่มมีความพร้อมตั้งแต่ต้นทาง

3.2 กระบวนการดำเนินงาน (Processes) การดำเนินงานของกลุ่มมีความเป็นระบบและเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ผ่านการประชุม วางแผน และตรวจสอบร่วมกัน การผลิตเมล็ดพันธุ์เป็นไปตามมาตรฐาน เช่น การคัดพันธุ์ปน การจัดการน้ำและวัชพืช ตลอดจนการตรวจสอบคุณภาพทุกขั้นตอน การใช้เครื่องจักรกลร่วมและการจัดซื้อปัจจัยการผลิตแบบกลุ่มช่วยลดต้นทุนได้มาก นอกจากนี้ การอบรมและศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องทำให้กระบวนการผลิตมีการพัฒนาอยู่เสมอ

Citation : Sukphrao., T., Singkham.,J., Chalorchaoenyng., W., & Ngamhui, N. (2025). Success Factors of the Large

Agricultural Land Plot Group of Ban Klang Samakkhi Community Rice Center, Phra Kaew Subdistrict, Sangkha District, Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 1-14. <https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>

3074

3.3 ผลผลิต/ผลลัพธ์ (Outputs/Outcomes) ผลลัพธ์ระยะสั้น ได้แก่ ต้นทุนการผลิตต่อไร่ลดลง คุณภาพเมล็ดพันธุ์สูงขึ้น และมีตลาดรองรับที่ชัดเจนทั้งจากศูนย์ข้าวชุมชนและโรงสี การบริหารงานโปร่งใส ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมของสมาชิก ส่วนผลลัพธ์ระยะยาวคือความมั่นคงทางเศรษฐกิจของสมาชิกเพิ่มขึ้น กลุ่มมีความสามัคคีและศักยภาพการแข่งขันสูงขึ้น รวมทั้งสามารถสร้างความมั่นคงด้านเมล็ดพันธุ์และการพึ่งพาตนเองของชุมชนได้ในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสูงอายุเกินร้อยละ 80 สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของเกษตรไทยที่ขาดแรงงานรุ่นใหม่ (กันยารัตน์ บุญปก และอรุณี พรหมคำบุตร, 2567) แม้มีข้อจำกัดด้านแรงงานและการใช้เทคโนโลยี แต่กลุ่มสามารถลดผลกระทบได้ด้วยการรวมกลุ่มใช้ทรัพยากรร่วมและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน โดยมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการสูงถึงร้อยละ 76 แสดงถึงความเชื่อมั่นในระบบการจัดการ การบริหารจัดการของกลุ่มมีโครงสร้างคณะกรรมการชัดเจน โปร่งใส และเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกระดับมีส่วนร่วม แตกต่างจากกลุ่มที่บริหารแบบรวมศูนย์ (ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) อีกทั้งยังมีแผนธุรกิจครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การยกระดับคุณภาพ การพัฒนาการตลาด และการเสริมสร้างการจัดการภายใน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารกลุ่มเกษตรสมัยใหม่ (กรมวิชาการเกษตร, 2564) และผลการศึกษาที่ชี้ว่ากลุ่มที่มีโครงสร้างชัดเจนสามารถลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตได้จริง (กันยารัตน์ บุญปก และอรุณี พรหมคำบุตร, 2567) ด้านการจัดการปัจจัยการผลิต กลุ่มรวมซื้อร่วมกันช่วยลดต้นทุน (นักรบ เถียรอำ และคณะ, 2564) แต่ยังมีความเสี่ยงหากระบบจัดสรรไม่โปร่งใส จึงควรพัฒนาระบบของเครื่องจักรที่ยืดหยุ่น ขณะเดียวกันการปฏิบัติตามมาตรฐานกรมการข้าวและการเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ต่อเนื่องช่วยรักษาคุณภาพและสร้างแบรนด์ความน่าเชื่อถือ (อัญชลี ประเสริฐศักดิ์, 2565) ด้านการส่งเสริมและอบรม กลุ่มใช้โรงเรียนเกษตรกรเป็นช่องทางหลักในการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ซึ่งเหมาะสมกับสมาชิกสูงอายุ โดยเสริมด้วยการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Prager et al., 2017; กันยารัตน์ บุญปก และอรุณี พรหมคำบุตร, 2567) การประชุมกลุ่มบ่อยครั้งช่วยสร้างความโปร่งใสและความไว้วางใจ สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ชี้ว่าการรวมกลุ่มช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (นักรบ เถียรอำ และคณะ, 2564) ผลการผลิตพบว่าการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินยังต่ำ แม้สามารถลดต้นทุนได้มากถึงร้อยละ 41 (อุไรวรรณ ไอยสุวรรณ์, 2559) ขณะที่การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวมีคุณภาพตามมาตรฐาน GAP แต่ยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โรงเก็บเมล็ดพันธุ์มาตรฐาน นอกจากนี้ ต้นทุนเฉลี่ยของสมาชิกต่ำกว่าภายนอกร้อยละ 17.32 สอดคล้องกับรายงานที่ยืนยันว่าการใช้เครื่องจักรกลร่วมช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลตอบแทน (กรมวิชาการเกษตร, 2564; อนุชิต ฉ่ำสิงห์, 2564) การอบรมยังช่วยให้ผลผลิตผ่านการรับรอง GAP และเกษตรอินทรีย์ สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่ากรอบเชิงปฏิบัติช่วยยกระดับมาตรฐานและเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน (Raji et al., 2024; เขมภัทท์ เย็นเปี่ยม และธนุสรณ์ กาญจนวงศ์)

ความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคีสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยนำเข้าจากการสนับสนุนของภาครัฐทั้งด้านเมล็ดพันธุ์ เครื่องจักร และการอบรม GAP ถือเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยสร้างศักยภาพเริ่มต้นให้แก่กลุ่มเกษตรกร (Hérique & Faysse, 2021; Meechoovet & Siriawato, 2023) ในขณะที่กระบวนการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก การจัดซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน และการใช้เครื่องจักรกลแบบแบ่งปันช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพได้อย่างมีนัยสำคัญ

Citation : ชีรนนท์ สุขพราว, จรรยา สิงห์คำ, วันเพ็ญ ชะลอเจริญยิ่ง และนิอร งามสุข. (2568). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์

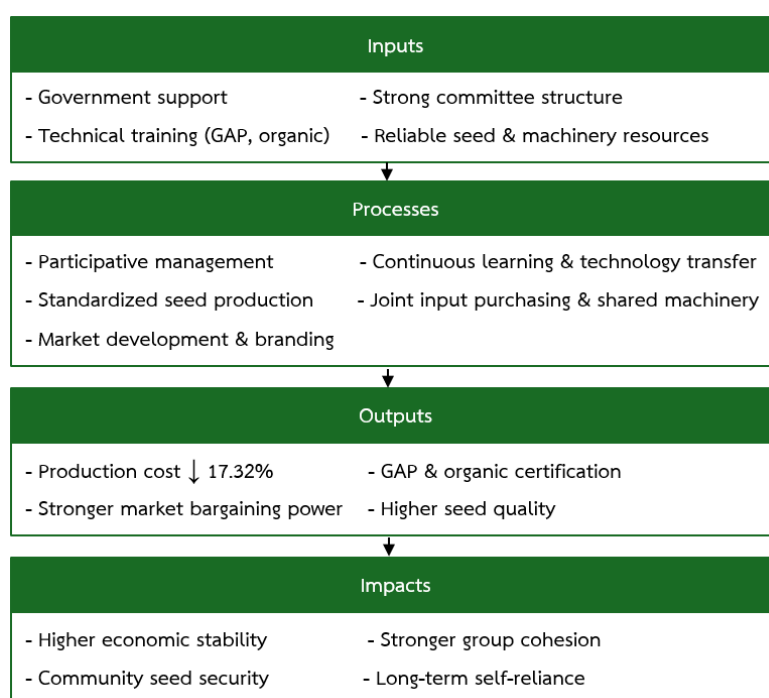

ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 3(6), 1-14.
<https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>

(Jansuwan, 2024; Ratanamaneichat et al., 2016) การควบคุมคุณภาพตามมาตรฐาน GAP และการตรวจสอบทุกขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพสูงและได้รับการยอมรับจากตลาด (Hérique & Faysse, 2021) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาวแสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและโปร่งใสไม่เพียงแต่ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ของสมาชิก (Jansuwan, 2024; นิโรจน์ สินณรงค์ และคณะ, 2016) แต่ยังสร้างความมั่นคงด้านเมล็ดพันธุ์ ความสามัคคีของกลุ่ม และความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเกษตรกรรมแบบยั่งยืนที่เน้นการเสริมสร้างพลังชุมชนและการจัดการทรัพยากรร่วมกัน (Faysse & Onsamran, 2018; นิโรจน์ สินณรงค์ และคณะ, 2016)

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคีเกิดจากการบูรณาการปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ ทรัพยากรการผลิตคุณภาพ และโครงสร้างคณะกรรมการที่เข้มแข็ง ร่วมกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การผลิตเมล็ดพันธุ์ตามมาตรฐาน และการเรียนรู้ต่อเนื่อง ส่งผลให้กลุ่มสามารถลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และขยายอำนาจต่อรองในตลาด นำไปสู่ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ความสามัคคี และความมั่นคงด้านเมล็ดพันธุ์ของชุมชนในระยะยาว (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 แผนผังความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี

Citation : Sukphrao., T., Singkham.,J., Chalorchaoenyng., W., & Ngamhui, N. (2025). Success Factors of the Large

Agricultural Land Plot Group of Ban Klang Samakki Community Rice Center, Phra Kaew Subdistrict, Sangkha District, Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 1-14. <https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>

3074

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 เกษตรกร ควรดำเนินแนวทางลดต้นทุนอย่างต่อเนื่อง เช่น การผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้เอง การรวมกลุ่มจัดหาปัจจัยการผลิต และการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดการพึ่งพาภายนอก

1.2 คณะกรรมการกลุ่มควรใช้ผลวิจัยเป็นแนวทางจัดทำแผนพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วม บทบาทหน้าที่ชัดเจน และระบบตรวจสอบคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน

1.3 ภาครัฐและองค์กรสนับสนุนควรกำหนดนโยบายสนับสนุน เช่น การจัดหาเครื่องจักรกล การสร้างสถานที่เก็บเมล็ดพันธุ์มาตรฐาน และการพัฒนาตลาดรองรับผลผลิตคุณภาพสูง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการเปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มแปลงใหญ่ในพื้นที่ต่างกัน เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จตามบริบทที่หลากหลาย เช่น ระดับการสนับสนุน โครงสร้างกลุ่ม และรูปแบบการผลิต

2.2 ควรประเมินผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของการดำเนินงานแปลงใหญ่ เช่น รายได้ครัวเรือน ความเข้มแข็งของชุมชน และการลดการใช้สารเคมี เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนในมิติต่าง ๆ

2.3 ควรศึกษาบทบาทของคนรุ่นใหม่และเยาวชนในระบบแปลงใหญ่ เพื่อหาแนวทางส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วม และพัฒนากำลังคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดอาชีพอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมวิชาการเกษตร. (2564). รายงานผลการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมแปลงใหญ่ในส่วนของการ
วิชาการเกษตร ปีงบประมาณ 2564. กรมวิชาการเกษตร. https://www.doa.go.th/plan/wp-content/uploads/2025/05รายงานผลปีใหญ่-ปี64_กป.pdf
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2567). *สรุปจำนวนแปลงใหญ่/กลุ่มสินค้า/ปี*. <https://co-farm.doae.go.th/graph/Report9smry.php>
- กันยารัตน์ บุญปก และอรุณี พรหมคำบุตร. (2567). การศึกษาการดำเนินงานโครงการแปลงใหญ่ข้าว: กรณีตำบลกุสุมาลย์ อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารแก่นเกษตร*, 52(6), 1144–1163.
- เขมภักดิ์ เย็นเปี่ยม และดนุสรณ์ กาญจนวงศ์. (2567). แนวทางการพัฒนาการจัดการแปลงใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 85–100.
- นักรบ เถียรอำ, ชวงศ์ อุบลี, วงธรรม สรณะ และอังศุมารินทร์ สุขย์รัตนโชค. (2564). การบริหารจัดการนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ของกลุ่มผู้ผลิตมังคุด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี. *วารสารพัฒนสังคม*, 23(1), 175–210.
- นิโรจน์ สิ้นณรงค์, กฤษดา พงษ์การณียภาส, บุญเศรษฐ์ มีมานะ, ประเจต อำนาง, และสุกัญ หนูแก้ว. (2016). การปรับตัวของเกษตรกรเพื่อพัฒนาชุมชนต้นแบบภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 9(3), 114–126.

Citation : ชีรนนท์ สุขพราว, จรรยา สิงห์คำ, วันเพ็ญ ชะลอเจริญยิ่ง และนิอร งามสุข. (2568). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์

ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ*, 3(6), 1-14.

<https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>

- ภรภัทร บัวพันธุ์, นิพนธ์ โชะเฮง และณัฐพงศ์ บุญเหลือ. (2561). การนํานโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ. *วารสารวิจัยและพัฒนาโลลองกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(3), 145–160.
- วชิรญา ไชยวุฒิ, พัชรชาติ ศรีบุญเรือง และพิชัย ทองดีเลิศ. (2564). การได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าว อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง. *วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร*, 52(1), 57–70.
- ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). *คู่มือการประเมินผลการบริหารจัดการกลุ่มยกระดับแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาด*. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว. (2568). ศูนย์ข้าวชุมชนที่ขึ้นทะเบียนกับกรมการข้าว ปี2560 - 2568 : เขต 5. รายชื่อศูนย์ข้าวชุมชนทั่วประเทศ. <https://brpe.ricethailand.go.th/page/6505>
- อนุชิต ฉ่ำสิงห์. (2564). *รายงานโครงการ: ทดสอบและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีเครื่องจักรกลเกษตรร่วมกับเกษตรกรเพื่อลดต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังในแต่ละภูมิภาค*. กรมวิชาการเกษตร. <https://www.doa.go.th/plan/wp-content/uploads/2023/08/15-1.pdf>
- อัญชลี ประเสริฐศักดิ์. (2565). ระบบการผลิตขยายเมล็ดพันธุ์ข้าว (Rice Seed Multiplication System). *วารสารวิจัยข้าว*, 13(1), 63–74.
- อุไรวรรณ โอยสุวรรณ. (2559). ผลของการจัดการปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินต่อผลผลิตและประสิทธิภาพการใช้ธาตุไนโตรเจนจากปุ๋ยของข้าวสุพรรณบุรี 1 ที่ปลูกในชุดดินวัฒนา. *แก่นเกษตร*, 44(3), 383–390.
- Ekasingh, B., Gypmantasiri, P., & Thong-Ngam, K. (2001). *Maize farming in marginal areas of Thailand: Evidence from the fields, 2000*. CIMMYT. https://www.researchgate.net/publication/276280522_Maize_Farming_in_Marginal_Areas_of_Thailand_Evidence_from_the_Fields_2000
- Faysse, N., & Onsamran, W. (2018). The differing strategies of agricultural cooperatives in Thailand: From managing market links to self-reliance. *Journal of Cooperative and Development Research*, 1(1), 1-15.
- Hérique, O., & Faysse, N. (2021). A large-scale public programme to promote organic rice farming in Thailand: Building solid foundations to enable farmers to engage? *Organic Agriculture*, 11(1), 107-120.
- Isvilanonda, S., & Bunyasiri, I. (2009). Food security in Thailand: Status, rural poor vulnerability, and some policy options. *Research Papers in Economics*. https://www.researchgate.net/publication/46457486_Food_Security_in_Thailand_Status_Rural_Poor_Vulnerability_and_Some_Policy_Options
- Jansuwan, P. (2024). Enhancing farmer groups' strength: How effective is Thailand's project on strengthening agricultural production groups? In *Proceedings of the 10th International Conference on Social Science and Humanity* (pp. 337-338).

Citation : Sukphrao., T., Singkham.,J., Chalorchaoenyng., W., & Ngamhui, N. (2025). Success Factors of the Large

Agricultural Land Plot Group of Ban Klang Samakkhi Community Rice Center, Phra Kaew Subdistrict, Sangkha District, Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(6), 1-14. <https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>

- Kersting, S., & Wollni, M. (2012). New institutional arrangements and standard adoption: Evidence from small-scale fruit and vegetable farmers in Thailand. *Food Policy*, 37(4), 452–462.
- Khan, M. Z., & Iqbal, M. (2016). Participative management in modern organizations: A critical review. *Global Management Journal for Academic & Corporate Studies*, 2(1), 27–32.
- Marks, D., Baird, I. G., & Jirasatthumb, N. (2024). Thailand's Contract Farming Act at a Crossroads: Impacts, shortfalls, and the need to better protect smallholders. *Critical Asian Studies*, 56(1), 95–117.
- Meechoovet, Y., & Siriwato, S. (2023). Thailand's smart agriculture and its impacts on Thai farmers: A case study of smart agriculture in Ayutthaya, Thailand. *Asian Political Science Review*, 7(1), 1–17.
- Poapongsakorn, N., Ruhs, M., & Tangjitwisuth, S. (2021). Problems and outlook of agriculture in Thailand. *TDRI Quarterly Review*, 36(1), 3–11.
- Prager, K., Creaney, R., Lorenzo-Arribas, A., & Schwarz, G. (2017). A conceptual framework to investigate the role of peer learning processes at on-farm demonstrations in the light of sustainable agriculture. *The Journal of Agricultural Education and Extension*, 23(5), 377–391.
- Pravalprukskul, P., Bruun, T. B., & Messerli, P. (2023). Maize boom, bust and beyond: Investigating land use transitions in the northern Thai uplands. *Land Use Policy*, 134, Article 106872.
- Promkhambut, A., Rambo, A. T., Attavanich, W., & Fox, J. (2023). Rethinking agrarian transition in Southeast Asia through rice farming in Thailand. *World Development*, 162, Article 106131.
- Raji, E., Ijomah, T. I., & Eyieyien, O. G. (2024). Improving agricultural practices and productivity through extension services and innovative training programs. *International Journal of Applied Research in Social Sciences*, 6(7), 1297–1309.
- Ratanamaneichat, C., Rakkarn, S., Suwandee, S., & Nakrungrueng, W. (2016). A development model for sustainable Thai agricultural co-operatives: Case of Phak Hai Agricultural Co-operative Ltd. *Journal of Agricultural Research and Extension*, 33(3), 1-15.
- Suchato, R., Patoomnakul, A., & Photchanaprasert, N. (2021). Alternative cropping adoption in Thailand: A case study of rice and sugarcane production. *Heliyon*, 7(10), Article e08144.
- Wang, Q., Ma, H., & Ahmad, M. (2022). Participative leadership: A literature review and prospects for future research. *Frontiers in Psychology*, 13, 828976.

Citation : ชีรนนท์ สุขพรวา, จรรยา สิงห์คำ, วันเพ็ญ เชลลเจริญยิ่ง และนิอร งามฮุย. (2568). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มแปลงใหญ่ศูนย์

ข้าวชุมชนบ้านกลางสามัคคี ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 3(6), 1-14.

<https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.3074>